

УДК 008

Лілія Якимечко

КУЛЬТУРНА ІДЕНТИЧНІСТЬ У ТВОРЧОСТІ МИТЦЯ ЧЕРЕЗ СКЛАДОВІ КУЛЬТУРНОЇ ТРАДИЦІЇ

Культурна ідентичність, як окремого індивіда, так і об'єднаної за певними критеріями групи людей є загальноприйнятим поняттям у культурології та інших гуманітарних науках. У нашому дослідженні розглянуто шлях культурної ідентичності митця через певні складові культурної традиції. Першочергово, під культурною ідентичністю розуміється ототожнення митця з середовищем діяльності, а також загальноприйняте поняття, що полягає в самовизначенні людського «Я» у відповідності до суспільно-культурних норм і цінностей. Оскільки під культурною ідентичністю в наукових поняттях розглядається ототожнення об'єкта чи суб'єкта з певною культурною традицією, то метою нашого дослідження є аналіз культурної традиції як невід'ємного засобу в культурній ідентичності митця, як необхідної складової його творчої і світоглядної концепції. У дослідженні використано мистецтвознавчий метод та культурологічний підхід під час аналізу культурної традиції, як матеріальної спадщини та її нематеріальних норм і цінностей, а також творчості митця, як процесу та результату діяльності. Суб'єктом дослідження служить митець як творча особистість, а об'єктами є матеріальні та духовні цінності української культурної традиції. Опрацьовано теоретичні джерела з культурології, філософії та мистецтвознавства.

Результати дослідження. Відштовхуючись від найширшого поняття культури, як складної, багаторівневої системи буття, що відображає етап та рівень розвитку суспільства, її насамперед поділяють на світову та національну [3]. Безумовно, такі невід'ємні складові динаміки культурних процесів, як традиція та ідентичність, є особливо актуальними та більш вираженими під час розгляду національних культур. Загальновідомо, що українська національна культура містить численні традиції зі сфери народного, селянського життя та побуту. Сюди належать: релігія, світогляд-

ні уявлення і вірування, фольклор, народне мистецтво, побутові звичаї.

Культурна ідентичність може сповна виразитися та розкритися саме у творчості людини, оскільки творчість сприяє вільному самовираженню художніми та іншими мистецькими засобами. Поєднання культурної традиції з творчістю митця має особливі перспективи в житті суспільства, створюючи особливо цінні артефакти. Традиція з творчістю є до певної міри протилежностями, і в той же час їм притаманна спільність засобів вираження. Мистецтво як і культурна традиція завдяки системі символів та образів може виражати та доносити до суспільних мас духовну спадщину минулих поколінь. Творчість є свободою вираження, свободою думки, а традиція передбачає наслідування. Однак загальновідомо, що поняття свободи є відносним, адже свобода це в першу чергу відповідальність за можливість здійснити вибір, за обраний вчинок. Історично підтверджено фактами регрес творчості та мистецтва під час тоталітарної системи правління. Безумовно, творчість, як свобода індивідуальна вимагає свободи соціальної, однак без впорядкованого та закономірного існування системи, суспільна свобода демократії матиме анархічні прояви. Аналогічна ситуація відбуватиметься зі свободою індивідуальною. Традиція містить у собі історичні знання надбань та помилок минулого, аналіз яких формує розуміння сучасного стану. Безперечно, традиція не є сталою заданою, це «живий» процес засвоєння і розвитку спадщини минулих епох та поколінь.

До складових культурної традиції, яку використовують у творчості митців та мистецтві загалом, належать: символи, образи-архетипи, мотиви орнаментики, фольклорні образи та сюжети. Мова мистецтва значною мірою як і семантика символів завдяки візуально-образному ряду відсилає нас до глибин змісту, через споглядання та роздуми, до розуміння та пізнання смислів культурних традицій. Саме завдяки свідомому вибору митця або його несвідомому використанню у творчості тих чи інших символів, відбувається ідентифікація з відповідним культурним чи соціальним контекстом. Ідентифікація відображає митця як особистість із вибором власної світоглядної позиції та середовища приналежності. В ідеалі, художні засоби повинні тільки допомагати та підсилювати ідею, що несуть у собі символи, служити інструментом у процесі формотворення і вираження авторського стилю, але аж ніяк не змістовним чи тематичним наповненням. Звернення до традицій передба-

чає історичну пам'ять, інтерес, шанування національної культури. У протилежному ж випадку запозичення візуальних елементів із народного мистецтва та навіть вдале їх використання на професійному рівні з урахуванням законів композиції та естетики, служитиме одноразовим втіленням чи тимчасовою авторською концепцією, що часто призводить до кітчевих форм, «прикрашательства», поверхневого «декоративізму», заміни змісту формою. Такі явища мають приклади в мистецтві ХХ ст. В основі такого підходу лежить нерозуміння та несприйняття глибинного змісту символу, як ідеї, що є нематеріальним артефактом культурної спадщини предків.

Крім того, заглиблення у традицію дає розуміння не тільки закономірностей історичних процесів, але й призводить до осмислення (часто на інтуїтивному рівні) законів світоустрою, а також усвідомлення рис національного характеру та оптимального шляху в житті етносу, нації чи держави.

У процесі нашого аналізу виділено три основні етапи культурної ідентифікації митця через складові культурної традиції:

1. Звернення та потреба у вивченні культурної чи національної традицій.

2. Використання складових традиції, що у творчості митця найчастіше відбувається шляхом візуалізації культурних символів.

3. Авторська інтерпретація складових культурної традиції у творчості митця, як віднайдений шлях особистого вираження, власного сприйняття, розуміння та ототожнення з рідною культурою.

Висновки. Наприкінці варто зазначити, що авторська інтерпретація матиме позитивні та продуктивні наслідки за умови сприйняття традиції, як необхідного життєвого досвіду, як гармонійного поєднання духовного з матеріальним, минулого з сучасним. Таким чином, під час дослідження розглянуто роль культурної традиції в культурній ідентичності митця з виділенням засобів та оптимального шляху ідентифікації, також зазначено проблематику використання культурних символів.

Література:

1. Гатальська С. М. Філософія культури / Стелла Миколаївна Гатальська. – Київ : Філософія культури, 2005. – 328 с.

2. Костюк Л. Етнічна ментальність українців : Соціокультурна традиція та проблеми ідентичності / Лариса Костюк. // Наукові записки. Серія «Філософія» Видавництво Національного університету «Острозька академія». – 2012. – №10. – С. 113–120.

3. Мухамеджанов Н. М. Теорія культури в питаннях і відповідях: навчальний посібник для студентів заочної форми навчання / Н. М. Мухамеджанов, С. М. Богуславська. – Оренбург : ППК ГОУ ОДУ, 2007. – 147 с.

4. Настояща К. В. Культурна традиція як агент соціальних змін і модератор соціокультурного дискурсу в суспільстві. / К. В. Настояща. // Наукові праці. Соціологія. – 2012. – №165. – С. 22–27.

5. Скрицька Н. Культурна ідентичність в контексті самовизначення / Наталія Скрицька // Наукові записки. Серія «Культурологія». – 2013. – №12. – С. 348–352.